

ROKOPISNE PESMARICE V KOKOŠARJEVI ZAPUŠČINI

Marjeta Pisk

Glasbenonarodopisni inštitut, ZRC SAZU, Ljubljana

marjeta.pisk@zrc-sazu.si

DOI:10.4312/Obdobja.36.65-74

Rokopisne pesmarice spadajo med zvrsti, v katerih se je rokopisna tradicija ohranjala najdlje kljub številnim tiskanim izdajam. V arhivu Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU so neraziskane rokopisne pesmarice, ki datirajo od konca 18. do sredine 20. stoletja. V prispevku so predstavljene rokopisne pesmarice iz zapuščine duhovnika Ivana Kokošarja, in sicer iz Cerkna, Podmelca in Medane.

rokopisne pesmarice, Ivan Kokošar, prepisi, organisti

Manuscript songbooks are among the genres in which the manuscript tradition has been preserved the longest, in spite of various printed editions. In the archive of the Institute of Ethnomusicology at ZRC SAZU there are manuscript songbooks from the late 18th to the mid-20th century that have not yet been researched. The article presents manuscript songbooks from the legacy of the priest Ivan Kokošar, originating from Cerkno, Podmelec and Medana.

manuscript songbooks, Ivan Kokošar, transcripts, organists

1 Uvod

Pomemben del besedil v slovenščini, ki so bila namenjena uporabi med preprostimi ljudmi, je tudi v 18. in 19. stoletju obstajal v rokopisni obliki. Posebno poglavje v rokopisni kulturi predstavljajo pesmarice, ki so nastajale, se prepisovale in uporabljale v okviru konvencij rokopisne tradicije vse do srede 20. stoletja oz. celo do razširitve dostopnosti elektronskih naprav.¹ Rokopisne pesmarice kot kompilacije pesmi iz raznih (tiskanih) virov, namenjene osebni in skupnostni uporabi (petje na koru, pri ljudskih pobožnostih, na romanjih ipd.), nam odstirajo podobo pevskih praks neke dobe ter »pokažejo na pestrost, pa tudi obsežnost in številčnost besedil, ki so tedaj nastajala« (Ogrin, Javoršek, Erjavec 2011: 338).

2 Cerkvene rokopisne pesmarice

V 18. in prvi polovici 19. stoletja je izšlo več pesmaric, ki so bile v pomoč organistom, hkrati pa odslikujejo tako uveljavljeni kot nastajajoči pesemski repertoar.

¹ Tako je Ivan Kokošar 23. in 24. junija 1921 »pri Starem Tišlarju« v Ljubljani prepisal celotne Redeski-nijeve *Vishe teh odspredej postavljenih pesm* (1. v originalu pesm) s signaturo 12.991 Licealne knjižnice v Ljubljani (GNI ZRC SAZU, Knjižnica, Comp 6).

V tiskanih izdajah so bila vključena avtorska dela izdajatelja, prevodi in priredbe iz drugih jezikovnih tradicij ter splošneje razširjene pesmi.

Vprašanje razširjenosti in uporabe tiskanih cerkvenih pesmaric zajema več področij: poleg deleža (ne)pismenega prebivalstva tudi vprašanje naklade tiskanih pesmaric in njihovo ceno. Dobičkaželjni založniki so namreč knjige celo tihotapsko ponatiskovali, da bi se izognili plačilu cenzure (Vrhovnik 1917). Prav tako je pomembno vprašanje, kdo in kaj je smel v cerkvi peti. Čeprav je bilo petje v narodnem jeziku dovoljeno le pri tihih mašah, litanijah in pri drugih ljudskih pobožnostih, so na začetku 20. stoletja v dekanijskih cerkvah z dobrim zborom pri petih mašah peli na slovensko besedilo (prim. Ljubljanski 1908: 72). Prav tako se niso držali določil dokumenta *Motu proprio de musicae sacrae restauratione* Pija X iz leta 1903, ki je v 13. točki ženskam prepovedoval peti v cerkvenem zboru. Tako v poročilu s shoda dekanov 1908 beremo: »Ženske pevke so na naših korih že davno v navadi. Marsikje bi ne bilo petja, ako ne bi ženske sodelovale. Kjer pa so doslej peli moški in ž njimi dečki na koru, naj se to ohrani i v bodoče. (Motu proprio 13.)« (Ljubljanski 1908: 73). Že Redeskini (1775: 1) je v *Osem, inu šestdeset sveteh pesm* nagovarjal tudi pevke: »Šlišite Krajski Pevci, inu Pevke!«, duhovnik Ivan Kokošar pa komentiral, da je rokopisna pesmarica pisana »jasno, da so na koru vse pevke lahko ob enem brale«,² čeprav je sinoda goriške nadškofije, katere duhovnik je bil Kokošar, še leta 1941 določala, da ženske ne smejo peti na koru ali v prezbiteriju, lahko pa pojejo v cerkveni ladji, same ali ob spremljavi orgel (Konstitucija 380, §2). Številne pesmi iz pesmaric so se uporabljale pri ljudskem petju, katerega vloga znotraj bogoslužja je bila kodificirana februarja 1933, ko je bilo v ljubljanski škofiji uvedeno obvezno cerkveno ljudsko petje po župnijskih cerkvah pri nedeljski popoldanski božji službi, ljudskih in posebnih pobožnostih ter priporočeno, naj se postopoma uvede ljudsko petje pri maši (Naredba 1933: 2).

3 Ivan Kokošar

Ivan (Janez) Kokošar (1860, Hudajužna–1923, Grahovo) je po zaključenem bogoslovnem študiju v Gorici deloval kot kaplan v Cerknem in nato kot župnik v Šebreljah. Leta 1901 je bil imenovan za mestnega župnika pri sv. Ignaciju na Travniku (Gorica), po upokojitvi leta 1914 pa je opravljal službo v Grahovem. Bil je eden izmed ustanoviteljev Cecilijanskega društva za Goriško; pesmi in priredbe je objavljial v *Cerkvenem glasbeniku*, *Slovenskem narodu* in *Soči*. Sošolcu Karlu Štreklu je pošiljal sadove svojega zbirateljskega dela (prim. Štrekelj 1898: XIV; 1907: VI), saj je v širši okolici krajev, kjer je služboval, zbiral ljudske pesmi, jih zapisoval in harmoniziral. Štrekelj ga je postavil za goriškega odbornika v Odboru za slovensko narodno pesem (OSNP) akcije *Das Volkslied in Österreich*. Iz Odborove korespondence je razvidno, da »Kokošar ima vse narodne goriške pesmi zbrane, kar jih je med ljudstvom in tiskanih.«³ Njegova zbirka, ki je kasneje prišla v arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta

² Arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU, Zapuščina I. Kokošarja, Mapa 8.

³ Arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU, Arhiv predsednika OSNP za leti 1912–1913, Zapisnik o seji slovenskega delovnega odbora za podjetje Narodna pesem v Avstriji, 11. 4. 1913, 5.

ZRC SAZU, obsega 755 zapisov pesmi, največ iz Oblok, Hudajužne, Cerčna in Podmelca (prim. Kumer 1959: 208), poleg tega pa tudi rokopisne in tiskane pesmarice.

4 Rokopisne pesmarice v Kokošarjevi zapuščini

Kokošarjeva zapuščina odseva skrbno urejenost: vsaka enota zbirke je opremljena s signaturno številko, knjižne izdaje imajo nalepke s številko, rokopisne pesmarice pa so označene s številko manuskripta (Ms) in zvezane v zvezke.

V Mapi 8 Kokošarjeve zapuščine so:⁴

1. Zvezek, v katerega so zvezani:

- str. 1–58 Ms V iz Cerčna,
- str. 44–56 Pafšion. Terplejne Gospoda nashiga Kriftusa po sapifvani fvetiga Mateusha na sestndvejsti poftavi,
- str. 59–84 Katolshke pesmi (Bartolomio Gattei Circino ano 1803),
- str. 85–88 »pisano leta 1856 (1836) od Giovani Cosmac (Kosmač)«,
- str. 91–106 Iz Cerčna (okoli 1805),

2. Ms VI: Iz Cerčna iz začetka 19. stoletja,

3. Ms VII: Razni zbrani listi (Iz Cerknega),

4. Zvezek notnih zapisov Valentina Gateja in Jurija Lapanje,

5. Zvezek notnih zapisov s kazalom.⁵

V Mapi 9 najdemo Ms IV iz Podmelca iz okoli 1810, ki vsebuje dve zbirki Štefana Hadalina. V Mapi 10 je slabše ohranjen sešitek starih cerkvenih pesmi. Mapa 11 vsebuje zbirko Ludvika Zorzuta, ki je Kokošarju predal:

1. starejšo, v bohoričici pisano pesmarico organista Janeza Simčiča iz Medane,
2. mlajšo pesmarico,
3. vloženi list z molitvijo in litanijami ter
4. notni zapis litanij.

V Mapi 12 so rokopisne pesmarice:

1. Ms I: Manuscript Migovčev iz 17.... Iz Cerčna pisano ali pred, ali okoli 1800,
2. Ms II: Manuskript iz Podmelca od 1802 do 1810,
3. Ms III: Iz Cerčna, pisano okoli 1807.

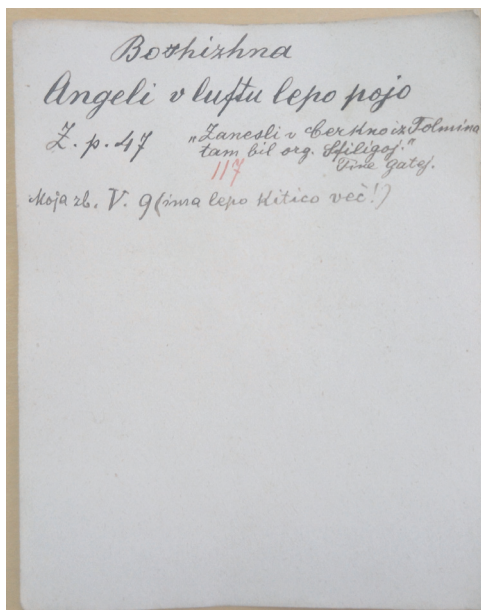
Kokošar je rokopisne pesmarice skrbno pregledal in ob njih zapisal komentarje: poleg sodb o pesmi (»Prav lepa«) in navajanja, kje se pesem še poje, je primerjal posamezne zapise v različnih pesmaricah in navajal tiskane vire pesmi. Iz komentarjev (npr. »Ne zna naprej.«, »Jvanc zna«) sklepam, da je med ljudmi poskušal zapisati melodijo za nastajajočo zbirko (harmoniziranih) napevov ljudskih in cerkvenih pesmi. Sistematičnost njegovega dela odraža tudi škatlica *Stare cerkvene pesmi pred*

⁴ Navajam Kokošarjeve naslove in datacije rokopisov, ki temeljijo predvsem na zapisih iz samih pesmaric.

⁵ Pesmi so bile prepisane v Loki v letih 1838–1840 od Tineta Gateja, Arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU, Kokošarjeva zapuščina, Mapa 8.

Slika 1: Duhovnik in zbiratelj Ivan Kokošar (1860–1923)

Slika 2: Prvi listek iz škatlice *Stare cerkvene pesmi pred 1800: Cerkvene pesmi stareje (iz prešlega stoletja)* (Arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU, Kokošarjeva zapuščina)

1800: Cerkvene pesmi stareje (iz prešlega stoletja), ki vsebuje približno 300 listkov s podatki o virih posamezne pesmi (od Stržinarja 1729 dalje).

5 Primeri rokopisnih pesmaric

Iz strukture rokopisov je razvidno, da so bile pesmarice namenjene organistom in cerkvenim pevcem, zato so pisani v večji in čitljivejši pisavi. Čeprav so različni po obsegu in vsebini, večinoma vsebujejo mašne in marijanske pesmi, pesmi za določene praznike cerkvenega leta, svetniške in katehitične pesmi, pesmi o koncu sveta in poslednjih rečeh, pesmi spokorjenega grešnika idr. Pri nekaterih je v skladu s tradicijo tiskanih izdaj dodana opomba, na katero »vižo se pesem poje«. Kokošar je k posameznim pesmim dopisoval variante besedil iz drugih zbirk, zato so nekateri rokopisi polni pripisov različnih barv.

5.1 Ms I (Sgn: MsKo. 100/112): Iz Cerkna pisano ali pred, ali okoli 1800, 246 str., 55 pesmi

Dobro ohranjena pesmarica manjšega formata je delo enega zapisovalca, domnevno Migovca. Prvih 20 strani manjka, na 21. strani se začne z drugo kitico četrte pesmi *Od spokorjenega grešnika*, sledi *Ta stara od krijshagiga potta* (v primerjavi s Stržinarjem 1730: 22 so opazne leksikalne razlike, npr. *zhednost* namesto *tugent*). Pyssem od Vollie Boshie je varianta Redeskinijeve (1775: 168–170); medtem ko je Pyssem od jesusouiga terpleinae mlajša in krajša varianta *Od Jefusa na kriřhu*

umerjzohgea (Redeskini 1775: 96–99). V zbirki je deset Marijinih pesmi: Pissem od lubesen prut Marij diviz je varianta pesmi Od Dvice M. čistig spočetja, ki jo najdemo tudi v *Krebsovi pesmarici* (NRSS Ms 022), iz baročne tradicije izhajajoča je Pessem od sedem glabokih stihou. Razširjenost pesmi o roženvenski Mariji dokazujejo zapisi v drugih rokopiesih obravnavane zbirke in Majarjeva *Pesmarica cerkevna* (1846). Pomemben del pesmarice sestavljajo svetniške pesmi, posvečene sv. Antonu iz Padova, Štefanu, Izidorju, Janezu Krstniku, Janezu Nepomuku, Petru in Pavlu, Florijanu, Mariji Magdaleni in nadangelu Mihaelu. Najdemo tudi pesmi za cerkvene praznike (sv. rešnje telo, veliki šmaren, vsi sveti), katehetične (Koku fna ta fuit fapelluvati), pasijonske (Grifhniki ukupai ftopite), o poslednjih rečeh (Smert mi na duri kluka) in božične pesmi (Ena fapoved je vnkei fhla, Lubi bratez pertezi sem), opazna pa je odsotnost velikonočnih pesmi. Pri številnih pesmih je navedeno, na katero vižo se pojejo (npr. na visho koker od s. Francishka, Lesem Lesem pridna prizho idr.).

5.2 Ms II (Sgn: Ms. Ko. 101/125): Manuskript iz Podmelca od 1802 do 1810, 236 pag. str., 49 pesmi

Ms II je primer organistovske pesmarice, ki se je prenašala iz roda v rod med organisti na istem koru. Za naslovnim napisom Lete Peifmi so Shimona Hadalina 1802 sledi pripis, ki kaže na pomen pesmarice: »Lete sa moie bukule Sima Hadalina de keb se sgubile inu kabjh kdo nej shu jh more na sai dat, pod smertno shrafenga« (Ms II: 2). Pisava izdaja, da je pesmarico pisalo več rok, iz navedb pa sklepam, da je bila pesmarica last organistov: Simona Hadalina, Mihaela Humarja »septembra 1805« (Ms II: 190), Antona Hadalina (Ms II: 214) in Mihaela Gollioda (?).

Pesmarica se začinja s svetniško Peifm od S. Magdalene (NRSS Ms 22), sledijo Marijine pesmi (Zheshena bod kraliza ti, Mati zhastitleva ...) in pesem za Finkustni Pandelik (Kral David klaguje). Med latinskimi pesmimi Sacris Solemnijs juncta sint gaudia in z bolj večšo roko pisanima Hymnus de venerabili altaris Sacramento ter ponovno Sacris Solemniis juncta sint gaudia je uvrščena marijanska Boshia mati te zhaftimo. Manj večči pisec je zapisal še dve telovski pesmi Prasnika fvetiga vefseli bodimo in Doli padimo na kolina. Sledita stara velikonočna (Jesus je od fmerti uftau) in adventna (Poslan je Angel Gabriel) pesem, nato ponovno z drugo pisavo latinska Te Deum laudamus in »panelingua Krajnsku« (Hualimu inu molimu tu fuetu Refhnu Telu). Sledijo pesem o sodnem dnevu (Boshia mozh se bo serdila), o sv. rešnjem telesu (Veselise dusha) in O ti preslaki jesus nu imenuani Christus. Obsežnejšemu sklopu pasijonskih pesmi (Klagui s mana jerusalem, S serza shalui usak zhlovk, Shalosten zait perhaie, Sonze mekne luna sbeti, Oku iokai serze spokai, Premisli o zhlovek greshni (EiB 1741: 441–444)) sledita Pesem od pokare (Miserere miserere Bog se usmili) in nagovor Boga duši, ki naj premišljuje Jezusovo trpljenje in ga ljubi LAMENTATION (Jerusalem o lubesniva dusha). Za pesmima angelu varuhu in o Sv. trojici (O Gospod nar poprei) sledijo Marijine pesmi: Pertecite christiani k materi te milosti je pesem o čudodelni podobi Marije dobrega sveta, ki ni enaka pesmi s tiskanih letakov (Smolik 2011: 373, 376, 377) oz. Redeskinijevi priredbi (1775: 140–144), pač pa NRSS Ms 022, nato se ponovita z drugo roko pisani pesmi Boshia

roka te zhastimo in Zheshena bod kraliza ti. Sledita še dve Marijini pesmi, nato pa zapis pesmi o lizbonskem potresu ter s čitljivejšo pisavo latinski Himnus de sancte spiritu in Himnus in dedicationes de eclesia. Peisem od sodve je boljše ohranjena varianta zadnje pesmi *Krebsove pesmarice* (NRSS Ms 022). Sledi mašna pesem Pred tabi na kolenih (Zerkovne 1784) in latinski Missae pro defunctis ter Himnus sanctorum Ambrosi et Augustini.

Mihael Humar je leta 1805 zapisal 11 Kristusovih lastnosti (1. Jesus Christus je nash Moister) in varianto pesmi o križevem potu (Raumar tukaj se ustavj, NRSS Ms 022). Sledita pesem pred pridigo (Sveti Duh Bog te resnize) in pri blagoslovu (Mij molmo te). Približno datacijo rokopisa omogoča tabela »prestaunih prasnika: 1810–1822«, zatem pa najdemo zapis pesmi Antona Hadalina o poslednjih rečeh (Ti stari nu mladi na sveitu), o sv. rešnjem telesu (Usi jesiki u sarze usadile), na cvetno nedeljo pri »olknimu shegnu« (Hosanna filio David) in po »lectionu graduales« (Collegerunt pontifices). Z drugo pisavo sta zapisani pesem o srcu Jezusovem (Pertezite ufsi kristiani, prim. Ms IV, 48 in Medana Ms) in pesem o sv. rešnjem telesu (Na kalena padimo) ter O prelubi moj Jesuf.

V pesmarici so poleg vrste različnih pisav in ponovitev nekaterih pesmi opazne izrazite dialektalne posebnosti: nihanja v premeni v–b (sbetiga, prabi, sodva), akanje (zhastima) in ikanje (patribniga, kolina).

5.3 Ms III (Sgn: Ms Ko. 102/26): Iz Cerčna pisano okoli 1807 (Gatej), 46 str., 20 pesmi

Prve dve strani manjkata, začne se s pesmijo o ljubezni Božji (O moi bog jeft tebe lubim), sledijo pesem sv. Marka (O shreizhen je gvishnu le ta), božična (Veselite se ludie, pershlu je vesele). Pesem od sv. katoliške vere (O Gospud narpoprei, moje shnable odpri) najdemo tudi v Ms II iz Podmelca, marijansko (Od Marie sapiti) pa v medanskem rokopisu (tudi EiB 1741: 331). V nadaljevanju so Marijine pesmi: O Maria polna gnade, Ta svitli sozhni shain (Ms I), Tebi Maria pojema, tvoja zhafst resadivama, Maria tebe lubiti, Maria tebe slushiti (Ms II, 47), Maria troshhtarza, Ah debi jeft mogu, jeft mogu, Grishnik shalosctnu, smano premisli idr. Sledijo pesem o človekovem cilju in koncu (Gospud Bug me je ftvaru, Ms II, 192 in V, 24), o nedolžnih otrocih (Ena sapoud je uftala; MsII, 9 in Ms V, 16), na slabo ohranjenem listu pa še pesem Premisli o zhlovek greshni (EiB 1741: 441–444, Ms II in Medana Ms).

Pesmarica je bila verjetno namenjena osebni rabi, saj je v njej polno nerazumljivih pripisov, poskusov ilustracij ipd. Tudi v tem rokopisu sta opazni akanje (pojema, tvoja zhafst resadivama) in ikanje (sviti, svisd, imiti).

5.4 Ms IV (Sgn. Ms Ko 103/33): Iz Podmelca okoli 1810 zbirki Štefana Hadalina

V IV rokopis sta zvezani zbirki Štefana Hadalina, in sicer:

1. zbirka, 23 strani, 16 pesmi: začne se s pesmijo o Božji ljubezni (O moj Bog jeft tebe lubim; Ms III) in s pesmijo o sv. rešnjem telesu (Mi fdeej tukej vidimo) ter od »Boshih zhednoft« (O Gospod nar poprej). Glede na ujemanje zapisa pesmi Profim te

o zhlovek milo z zapisom v Ms II smemo sklepati na skupno (pisno?) predlogo. Pesem o sv. Mariji Magdaleni je enaka pesmi v Ms II in NRSS Ms 022 (*Krebsovi pesmarici*), pesem za binkoštni ponedeljek (Kral David klaguje) pa Ms II in Ms VI. V pesmi Mati zhaftitleva k tebi ne fmem je opazen manj dialektalen zapis kot v Ms III. Podobno kot v Ms III najdemo pesem o človekovem cilju in koncu (Gofpod Bog me je ftvarel; Ms II, 192 in V, 24) in o nedolžnih otrocih (Ena sapoved je uftala). Sledi Jesuf moje vefelje (Ms I, 51, Ms II, 103, Medana Ms), pesem Od britkoft katere zhakajo eniga terdauratniga grefhnika, velikonočna Premifli o lub kristjan Aleluja, pesem sv. Marka (Ms III in V), božična (Ena sapoved je vunkej fhla; Ms I in V) in vnebovzetna pesem (Grefhnik shalaftnu imamo premifliti to). Primerjava z Ms III kaže bolj izobraženega pisca oz. mlajši zapis (npr. ftvarel vs ftvaru, sapoved vs. sapoud).

Za njo je vezan centimeter manjši rokopis druge zbirke, **38 strani, 36 pesmi**. Za manjkajočim prvim listom je podpis »Stephan Hadalin, peuz Podmeuz«, sledita božični pesmi Ta dan je vfiga vefela (Trubar 1555: 143) in Enu je dete rojenu (EiB 1741: 312). Starejše pesmi se nadaljujejo z Shaloftna je Mati stala (EiB 1741: 320, Ms VI, Medana Ms.) in velikonočno Jesuf je od fmerti vftal (Ms II), sledita vnebohodna Jesuf je fhla gori v Nebu (tudi Medana Ms) in binkoštna Prid fveti Duh s tvojimi darmi. Sklop Marijinih pesmi obsega: Tavshentkrat fi ti zheshena, Od Marie sapejti moja dusha fheli (EiB 1741: 331, Medana Ms), Maria rosha Boshja (Ms V, VI, Sešitek), Ta fvetli fonzhni fhajn (Ms V) idr. Poleg Pred stolam tvoje milofti in pesmi o sv. rešnjem telesu (Brumno verni kristjani pridite (Medana Ms), O shivi kruh, a pravi Bog idr.) obsega tudi O prelubi moj Jefuf (Ms II) in Partezite vfi kristjani (Medana Ms). Svetniški pesmi na čast sv. Štefana (Ms V) sledijo Lamentation (MS II), pesem sv. Janezu Krstniku in več Marijinih. Pesmarico zaokrožata Strafhni dan bo dan plazhila semlje in trikaljevka Ena svesda gore gre (Ms V).

5.5 MS V: Iz Cerkna, 106 str.

V peti zvezek, ki je enotno številčen, so zvezane tri rokopisne pesmarice in nekateri drugi rokopisi.

Na str. 1 do 58 se nahaja pesmarica iz Melc (Podmelca), za katero Kokošar domneva, da ni stara. Do str. 29 je pisana v bohoričici, od strani 30 do 43 v gajici, na straneh 44 do 56 pa je v bohoričici pisan *Pa'sion. Terplejne Gospodu na/shiga Kri/tusa po sapi/fvani fvetiga Mateusha na sestdvejsti po/tavi*. Primerjava začetka (V taiftimu zhasu je Jesuf k'fvojm Jogram reku) kaže na mlajšo različico t. i. Osapskega pasijona (NRSS Ms 029_01 *Pa'sion tu je terplenje na/siga Gospud. Vsmile-niga Jesusa Xtufa, sapi/sovanie po S. Mateusu*). Sledi vloženi list z velikonočno pesmijo Premisli o lub kristjan Alleluja.

Na straneh 59 in 82 se nahajajo Katolshke pesmi (1803 Gatej, 15 pesmi) za cerkvene praznike: pesmi za veliki šmaren (Greshnik shalaftnu s mano premisli to) sledita božična (Ena sapoved ie unkei shla) ter pesem o sv. Štefanu (O sveti stephan pomozhnik). Pesmarica se nadaljuje s katehetično Greshnik uftani gori, marijansko Maria troshtarza (Ms III), pesmijo sv. Marka (Ms III) in nadangela Mihaela (Ms I),

roženvensko (En lipi zirr je nam poslan; Ms I), pesmijo o smrti (Ta grienka smert pride en krat) in trikraljevskima Ena svetla svesda nam gori gre in Sveti terie krali sa dans offuali. Kot v drugih organistovskih pesmaricah najdemo tudi v tej zapis mašne pesmi Pred tabo mi klezhimo (Zerkovne 1784) in Bog u prahu leshi ter božični Veselite se ludie in Ah bodte veseli.

Na straneh od 85 do 88 je rokopis, ki ga je v bolnišnici sv. Klare v Benetkah 28. aprila 1856 podpisal Giovanni Cosmac (Kosmač). Zapisane so III. peta mašha per fv. obravila sa mertue (S globozhine), Sedem Jesufavih befed na krishu (Poglej pravizhniga, kak vmira) in velikonočna Poglejte dufhe grob odprt. Sledita Peisem od offra (Donef vam ozhem rasloshiti) in latinska Mifsa in C No.1.

Zadnja pesmarica, ki jo Kokošar datira okoli leta 1805, je pisana »jasno, da so na koru vse pevke lahko ob enem brale«, ki jo Kokošar datira okoli leta 1805 in vsebuje 16 Marijinih pesmi, ki sta jih v Cerknem zapisala »Bartelne in Valentino Gattej«, in sicer Od Marie sapiti, Ave o sgodna Daniza, Maria, Ti premagash fonze fvitlo, Pomagaj nam, pomagaj nam Maria is nadlug idr.

5.6 Ms VI: Iz Cerkna na začetku 19. stoletja, 56 str., 21 pesmi

Pesmarica, ki jo je Kokošar datiral v obdobje od 1800 do 1810, se začne s pesmijo o Sv. trojici (O vifoko skrivnuft donashni dan) in nadaljuje s pesmijo za mali šmaren (Mij fe vfi dons vefelimo). Sledijo mašna Pred tabo na kolenih, vnebohodna (JESVS ie shov gori v Nebu), pesem za binkoštni ponedeljek (Krail David klaguie), pesem ob obletnici posvetitve cerkve (Zhefhen bodi inu hvalen; Ms II,75 in XI, 46) in pesem o vernih dušah (Jeft shlifhim en sdihvaine).

Sledi večji zapis (druga pesmarica?) namenjen petju na koru, ki vsebuje: trikraljevsko Sveti terje krali, sa dons ofruvali, O sveti Stefan pomozhnik, dve pesmi o sladkem Jezusovem imenu. Sledijo adventna O Nebefa dol rofite, pasijonska Premifli o zhlovek greshni, mašna Pred tabo mi klezhimo, o Marijinem vnebovzetju Greshnik shaloftnu in o apostolih Poi o semla is vefselam (Medana Ms).

Za manjkajočim listom je druga kitica Mi sdaj tukaj vidimo (Ms IV, 2), nato Prid sveti Duh s tvoimi darmi, Shaloftna ie mati stala in božične Vefselite se ludje, pershlu je vefselie, JESVSA posiblemo in Ta dan je vfsiga vefselia.

5.7 Medanski manuskript: Starejša pesmarica iz Medane (Janez Simčič), 139 str., 33 pesmi

Nepopolno ohranjen rokopis se na 11. strani začne z Nil inultum remanebit, nadaljuje z mašnima Pred ftolam toje Milosti in Brumni verni krifstiani ter Tibi Cherubim et Seraphim. Sledi slovenski prevod Tebe Boga hualimo (Stržinar 1729: 115) in nepopolna Poslan je angel Gabriel (Zerkovne 1784: 33). Po adventni Eno novo boshto (Ms IV, 32) najdemo pet božičnih: Ta dan je vsega veselja (EiB 1741: 310), Enu Dete je rojenu (EiB 1741: 312), Jesusa posiblino (EiB 1741: 314), Zhui, zhui liub' fofset moj in Kaj more tuo biti. Italijanski naslovi pesmi kažejo na nihanje v rabi (pisnega) jezika na skrajni zahodni jezikovni meji, npr. Di fan stefano (Sveti Stefan

Martarnik), *Del ffmo Nome di Giesù* (Jesus moje vefselie; Ms IV,14), *Della Pafione de nostro Signore* (Premisli o zhlovek greshni; EiB 1741: 317), *Della Madona* (Taushent krat, bodi zheshzhena Maria Rosenzvet; EiB 1741: 329), *De fanctifsimo Sacramento altaris hymnodia* (Na kolena dol padimo)

Pesmarica vsebuje pesmi, posvečene srcu Jezusovemu, Partezite v fsi kriftiani (Ms IV, 48), postno Greshnik glei zhalost Marie (Zerkovne 1784: 55), pesmi sv. Jožefa, Antona, apostolov (Poj o femlia is vefeliam; Ms VI, 39) in številne marijanske (Od Marie sapeti, Mati usmillena diviza isvolena idr.).

Poleg tega najdemo še Na kolene dol padimo (V, 19), velikonočne Jesuš je od smrti ustau (EiB: 322), Jesus je shau gore u nebu (Ms IV, 28), Brumni vierni Krisftiani (Ms IV, 154) ter pesem o sv. rešnjem telesu Nashe sarce pousdignimo (Ms V,11). Ohranjeni del pesmarice zaključujejo pesem o izgubljeni ovčici, pesem o človeški usodi (Zhlovek shivish na fvetu), roženvska pesem (Enshlahtni zier) ter lavretanske litanije z odgovori.

6 Sklep

V prispevku orisane pesmarice iz zapuščine Ivana Kokošarja predstavljajo pomemben vir za raziskave neznanih variant starejših slovenskih cerkvenih pesmi. Čeprav je Roman Pahor objavil seznam naslovov pesmi iz Kokošarjeve zapuščine (Cerkveni 1932, 1933), rokopisi niso bili deležni ustrezne pozornosti in niso prišli v evidenco literarne vede. Primerjava med obravnavanimi rokopisnimi pesmaricami nam tako odstira pogled na pesemski repertoar zahodnega dela slovenskega ozemlja, komparativna analiza virov in drugih primerljivih rokopisov pa bo omogočila evidentiranje novih variant starejših cerkvenih pesmi. Poleg tega pesmarice pričujejo, da so organisti prepletali latinske liturgične in slovenske paraliturgične prakse ter tako skrbeli za obe (deloma vzporedni) pevski tradiciji. Rokopisne pesmarice iz Kokošarjeve zapuščine tako čakajo na nadaljnje raziskave, ki jih bodo ustrezno umestile v zvrst cerkvenih rokopisnih pesmaric.

Viri

Arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU, Zapuščina I. Kokošarja.

Arhiv Glasbenonarodopisnega inštituta ZRC SAZU, Arhiv predsednika OSNP za l. 1914–1922.

Evangelia, inu branie, 1741 [= EiB]. Franc Mihael Paglovec: www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-RM8GVEWV/

Glasbenonarodopisni inštitut, Knjižnica, Comp 6.

Goriška nadškofija: Konstitucija 380, §2 (Iz zasebnega arhiva Marijana Kožlina).

Ljubljanski: Ljubljanski škofijski list 5,1908. 69–73.

MAJAR, Matija, 1846: *Pesmarica cerkevna, ali svete pesme, ki jih pojó ilirski Slovenci na Štajerskim, Krajnskim, Koroškim, Goriškim in Benatskim in nektere molitvice, litanije in svet križoven pot*. Celovec: J. Leon.

Motu Proprio Tra le sollecitudini del sommo pontefice Pio X sulla Musica sacra. 22 novembre 1903. http://w2.vatican.va/content/pius-x/it/motu-proprio/documents/hf_p-x_motu-proprio_19031122_so_llecitudini.html (datum dostopa: 26. 8. 2017)

Naredba o cerkvenem ljudskem petju, 1933 [= Naredba]. *Cerkveni glasbenik* 56/1–2. 1–2.

- Neznani rokopisi slovenskega slovstva 17. in 18. stoletja* [= NRSS Ms 022], 2008–2011: Krebsova pesmarica. http://ezb.ijs.si/fedora/get/nrss:nrss_ms_022/VIEW/ (datum dostopa: 12. 5. 2017)
- Neznani rokopisi slovenskega slovstva 17. in 18. stoletja* [= NRSS Ms 029_01], 2008–2011: Pafšion tu je terplenje nafsiga Gospud. Vsmileniga Jesusa Xtufa, sapifsovanie po S. Mateusu. http://ezb.ijs.si/fedora/get/nrss:nrss_ms_029_01/VIEW/ (datum dostopa: 30. 8. 2017)
- REDESKINI, Maksimilijan, 1775: *Osem, inu shestdeset sveteh pesm, katire so na proshnje, inu poshe-lenje vezh brumneh dush ... na sivitlobo dane*. Ljubljana.
- STRŽINAR, Ahacij, 1729: *Catholish kershanskiga vuka peissme: katére se per kershánskimo vuko, Boshyh potyh, per svétimu missiónu; inu slasti per svétimo Francisco Xaverio na Strashe Górniga Gradu fare nuznu poyo*. Nemshki Gradez: per Widmanstadianskih Erbizhah.
- STRŽINAR, Ahacij, 1730: *Peissem od teh velikih Odpustikov te Svete Krishove Poti*. Ljubljana.
- Zerkovne pesmi, litanie, inu molitve, per boshji slushbi*, 1787 [= Zerkovne]. Ljubljana.

Literatura

- KUMER, Zmaga, 1959: Slovenske ljudske pesmi z napevi. *Slovenski etnograf* 12. 203–210.
- OGRIIN, Matija, JAVORŠEK, Jan Jona, ERJAVEC, Tomaž, 2011: Rokopisi slovenskega slovstva baročne in razsvetljenske dobe. Simona Kranjc (ur.): *Meddisciplinarnost v slovenistiki. Obdobja 30*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete. 337–341.
- PAHOR, Roman, 1932: Podrobni seznam pesmi, nahajajočih se v rokopisih Kokošarjeve zbirke pod zap. št. 84, 85, 86, 87, 88, 89 in 90. *Cerkveni glasbenik* 55/7–8 (116–117), 55/9–10 (154–155).
- PAHOR, Roman, 1933: Podrobni seznam pesmi, nahajajočih se v rokopisih Kokošarjeve zbirke pod zap. št. 84, 85, 86, 87, 88, 89 in 90. *Cerkveni glasbenik* 56/1–2. 20–22.
- SMOLIK, Marijan, 2011: *Odmev verskih resnic in kontroverz v slovenski cerkveni pesmi od začetkov do konca 18. stoletja*. Uredil Matija Ogrin. Druga, pregledana izdaja, prva elektronska izdaja. Ljubljana: Inštitut za slovensko literaturo in literarne vede ZRC SAZU. <http://ezb.ijs.si/fedora/get/ezmono:ovr/VIEW/>.
- ŠTREKELJ, Karel, 1898: *Slovenske narodne pesmi I*. Ljubljana: Rudolf Milic.
- ŠTREKELJ, Karel, 1907: *Slovenske narodne pesmi III*. Ljubljana: Zadružna tiskarnica.
- VRHOVNIK, Ivan (Knjigopisec), 1917: Ponatiski slovenskih knjig v 18. stoletju in cenzura. *Ljubljanski zvon* 37/2. <https://www.dlib.si/details/URN:NBN:SI:DOC-BZG5CXG7>